Zalai Károly

Blinky Palermo és a színek

1977. február 17. volt. Blinky Palermo a hátát a nádkunyhónak támasztva, csukott szemmel a homokban ült, és a sokadik füves cigijét szívta aznap. Ez a paradicsom, gondolta, fillérekért szerez füvet, és senki sem törődik azzal, hogy hetek óta kábán jár-kel ezen az aprócska Maldív-szigeten. Kurumba, soha nem hallotta ezt a nevet, sőt, az igazat megvallva, korábban a Maldív-szigetekről sem hallott, egészen addig, míg Babette, barátnője, egy lökött düsseldorfi csaj, nem kezdett nyafogni, hogy így fázik, meg úgy, hogy milyen nyomorúságos dolog a téli Németországban dideregni, meg aztán jön a karnevál, amit ő ki nem áll, szóval addig nyaggatta, amíg beadta a derekát, és elutazott vele ide. Amúgy is ráfért egy kis pihenés, hisz az elmúlt hónapokban sokat dolgozott. Szerencsére nem eredménytelenül: pénz állt a házhoz, nem is kevés, ugyanis sikerült eladni pár képét. Hát akkor legyen Kurumba, mondta Babette-nek, aki a barátnőitől hallott a szigetről. Mert hát ezek a gazdag düsseldorfi libák bejárták már a fél világot, a másik feléről meg minimum hallottak. Benne viszont csak tizenéves korában kezdet derengeni a fölismerés, milyen óriási ez a földgolyóbis, és ő szinte még semmit nem ismer belőle. De hát csoda-e!? Tizenegy éves koráig odaát az NDK-ban dekkolt. Szerencsére a mostoha faterjának elege lett Ulbrichtból, lelécelt velük Münsterbe, s mivel ügyes szerszámkészítő volt, a Mannesmannál jó állást kapott. De hiába éltek nyugaton, az egész család keletnémet szagtól bűzlött, és ő alig tudta kivárni, hogy leléphessen. Azt hitte, ha a maga lábára áll, majd könnyedén elvegyülhet, de még hosszú évekig nem tudta lemosni magáról az NDK nyomait; sajnos túl nehéz volt a pakk, amit odaát raktak a hátára. Először is mocsok időszakban jött világra. A hónappal ugyan nem volt semmi baj, hisz állítólag ragyogott a napocska azon a reggelen, amikor negyvenhárom június másodikán megszületett, csak éppen mindez a háborús Lipcsében történt, ezen kívül az anyja, akit azóta sem látott, azonnal megszabadult tőle meg az ikertesójától, így lett Peter Schwarzéból Peter Heisterkamp. Egyik kutya, másik eb, a lényeg az, hogy alig volt pár hónapos, amikor Lipcsét alaposan megbombázták a rohadék angolok. Bár ő nem emlékszik ebből semmire, de biztos abban, hogy egy baba érzékeny lelkébe mélyen beleívódik minden: a szörnyű zajok, a bűz, de főként a körülötte terjengő félelem, ami minden bizonnyal rátelepedett a légópincékben rejtőzködő emberek lelkére. Nyilván ezért remeg a gyomra, ha

repülőgépzúgást hall, s mélységesen retteg mindenféle fegyvertől, de főképpen az egyenruhásoktól. Ez utóbbit meg valószínű az NDK-s létnek köszönheti. Ó, de utálta az úttörőséget, a vele járó parancsszavakat, a fegyelmet, a hülye ünnepségeket, az állandó masírozást. Csak akkor volt boldog, amikor magányosan rajzolhatott meg festetgethetett. Biztosan az ismeretlen őseinek valamelyikétől örökölte a hajlamot, hisz Heisterkamp mamának és papának semmi köze nem volt a művészethez. De rendesek voltak, mert soha nem akadályozták őt semmiben, ami főként azért nagy szó, hisz nem a saját kölkük volt. Az érettségi után szinte természetesnek vette, hogy fölvették a düsseldorfi festőakadémiára, ahol először Bruno Goller osztályába került, ahol a vén fasz a szürrealista portrémázolást próbálta beléjük verni. No, ebből hamar elege lett, szerencsére átkerült Joseph Beuys osztályába, amivel óriási mázlija volt, hisz az új tanára kezdettől fogva arra bátorította: azt fesse, amit magában érez. Neki pedig egyáltalán nem fűlött a foga a tájképekhez, az aktokhoz vagy a csendéletekhez, azokhoz a szarságokhoz, amit a neves elődök kentek vászonra évszázadokon át. Beuys, a művész pápa, a zsír és a filc híres mágusa azt hangoztatta, hogy a gondolkodás minden formája jelentékeny, és ezt a művészetfogalmat minden emberi tevékenységben föl akarta fedezni. Tanítványának ebből főként az jött le, hogy azt festhet, amit akar. A célja különben is az volt, hogy gazdag és híres legyen. Szerencsére Beuys idejében fölhívta a figyelmét arra, hogy a Heisterkamp névvel senki sem lehet híres festő, ezért aztán valami izgalmasabbat keresett, hogy a nyájas publikum könnyebben megjegyezhesse magának. Így lett Blinky, méghozzá ipszilonnal, amit megtoldott a „Palermo”-val, kölcsönvéve a híres maffiavezér nevét. Hozzá jött még egy bőrnadrág, egy ócska kalap, az állandóan a szájában fityegő cigi, és egy vad napszemüveg, hogy jól megjegyezhessék a fizimiskáját, aztán pedig szabadjára engedte a fantáziáját: csinálta, ami az eszébe jutott, a lényeg az volt, hogy valami olyasmi legyen, amit a műélvezők addig még sohasem láttak. Hamar föl is figyeltek rá, de persze a vaskalaposok először azt hajtogatták az alkotásairól, hogy ez nem is művészet. Nem baj, gondolta, a lényeg az, hogy beszéljenek, s írjanak róla. De még várnia kellett egy kicsit. Ebben az időszakban elment barkeepernek a Creamcheese-be, a hírneves, kizárólag a felső tízezer által látogatott düsseldorfi lokálba, ahol nap mint nap kihallgathatta, miről fecsegnek a dúsgazdag vendégek. Itt tanulta meg, hogyan kell úgy nekitámaszkodni a pultnak, hogy közben mindenki lássa, odakint, egy Porsche cabriot és egy sofőr várakozik. Hallotta, miként kell méregdrága pezsgőt, konyakot rendelni, s látta, hogyan fogják kezükbe a poharat az igazán gazdag spinék, akik annyira gazdagok, hogy eszükbe sem jutna

pénzről beszélni; közben szinte ordít róluk a nyugalom, a jólét, az ápoltság, hogy a mennyekből pottyantak le a földre, s ha már beleuntak a gond nélküli életbe, oda is fognak megtérni. Blinky hónapokon át figyelt, eközben a mozdulataikat, a hanghordozásukat, tartásukat, sőt még a beszédük ritmusát is elleste. De művészete is hatalmas impulzust kapott, méghozzá a koktélok ihlették meg különleges módon. Örökre megjegyezte ugyanis a rum, a vodka, a martini, a cinzano, a campari, a pezsgő, a worchestershire szósz, a tabasco, a cucumber, a blackberry, a peppermint green, a parfait amour vagy blueberry színét, s hogy miként változnak, kavarognak, alakulnak át, ha beléjük pottyan egy kis jég, mentalevél, dinnye, koktélcseresznye, olajbogyó, néhány csepp citrom- vagy narancslé. S végül, mi történik, ha az ember erőteljesen, persze rendkívül laza és elegáns mozdulatokkal elkészíti a coctailt. Ettől kezdve ezekből a színekből táplálkozott a festészete; amit soha senkinek nem árult el, ez az egyszerű trükk volt művészetének titka. És szép lassan kezdték fölfedezni, különös az tett jót neki, hogy öt évet az Államokban töltött, párszor megnősült és elvált, aminek révén gyakran foglalkozott vele a bulvársajtó, volt néhány botránya, ő közben ott tanyázott a forrásnál, s elsőként ismerte meg a legeslegújabb művészeti áramlatokat. És lassan, de biztosan, egyre drágábban tudta eladni a képeit, ide-oda utazgatott, közben falta a nőket, a cigit, az ajzószereket, vagyis hát az életet, hisz óriási volt a lemaradása. Életének első 11 fontos évét, koldusszegényen, szögesdrót mögött töltötte, aztán meg jöttek a sanyarú tanulóévek. De most már nem kellett nélkülöznie, sohase volt üres a pénztárcája, s megízlelhette az igazi szabadságot. Lám csak itt heverészik a fehér homokon, zöld pálmák árnyékában, és reggelente a fantasztikusan kék tengerben lubickol. Méghozzá februárban, amikor az európai ember pokolba kívánja a hideget. Neki meg melege van, és be van kissé baszva, talán nem kellett volna annyi cuba libre-t benyomni, plusz még a spanglik hozzá. Babette be is rágott, magára hagyta, elment napozni. A tyúk órákat tud a pool mellett heverészni, hogy szép barna legyen, hogy egész Düsseldorf lássa és irigyelje, majd ha visszaérkeznek, hogy valahol a varázsos délen meresztette gyönyörű seggét, míg ők csak fáztak, dideregtek. Blinky behunyta a szemét, s félálomban eszébe jutott, hogy ő volt Beuys kedvence, és az öreg rá akarta erőszakolni az akaratát, hogy olyan legyen, mint a meghosszabbított keze. Ő viszont nem kért ebből, és azóta a saját útját járja. Így például mostanában mindenféle színes rongyot varr össze, s állítja ki őket, meg metálcuccokkal kísérletezik. Itt is befestett néhány öreg sárhányót, amit a szigeten talált, mert egyszerűen jó dolog, hogy azt festheti, amit akar. Van abban valami izgalmas, ahogy mindenféle szín, meg

Malevics híres motívuma: a kék kör és a pálca egy ócska Ford lökhárítóján találkozik. Viszont állandóan érezte, s ez meglehetősen nyomasztotta, milyen rettenetes gyorsan múlik az idő, s mennyi mindent meg kellene még valósítania. Igazából egész nap fest, akkor is, amikor iszik, kefél, vagy a füvescigit szívva a tengert bámulja. Ez az őrületes szabadság néha megbénítja: hogy tudniillik bármit csinál, mindenből alkotás lesz. A cipő, ami nem hordható, nem kell senkinek, a nő, aki nem dug, nem talál társat, az autó, ami nem mozdul, nem adható el, a rossz koktélt kiköpik, minden árunak be kell töltenie valami funkciót, csak a festménynek nem. Néha arra gondol, hogy alkotásaival tulajdonképpen önmaga szabadságát bocsátja áruba, így aztán nincs kizárva, hogy egyre kevesebb marad neki belőle. Amidőn ezen töprengett, eszébe jutott egy őrült ötlet, amitől teljesen lázba jött. Fölpattant, idegesen ide-oda járkált a kunyhó előtt, majd szétvetette a feszültség. Újabb cigit csavart, s már-már megvalósulva látta az évszázad performanszát. Igen, hatalmas máglyát fog rakatni, mondjuk valami klasszikus, gyönyörű olasz téren, reneszánsz épületek között. Majd a fahasábokra hajigálná a műveit. Persze filmeznék közben, ahogy növekedne a máglya, rajta az összes alkotása, a vásznak, festmények, rongyok. Micsoda szín- és formakavalkád lenne. És amikor elkészülne a kupaccal, maga varrt ruhában fölmászna a máglyarakás tetejére, s fölolvasna egy szöveget az egybegyűlt tömegnek a művészek és a művészet szabadságáról. Körbe tévéállomások, újságírók, riporterek, ezernyi kamera, s minden ablakban fürtökben lógnának a kíváncsiskodók. Miután befejezné a kiáltványt, ami lepipálná az összes eddig írt manifesztumot, valaki meggyújtaná a tüzet alatta, ő pedig mozdulatlanul hagyná, hogy eleméssze k a vérvörös lángok. Micsoda happeninget rendezne! Később a hamujából – melynek grammja drágább lenne, mint a legeslegjobb kokó – különleges, még sohasem volt képeket festhetnének; a filmet pedig, amin totálplánban látni lehetne, ahogy fölfalná mozdulatlan testét a tűz, millió példányban dobhatnák piacra. Így miközben teste elégne a művészet oltárán, szelleme – a film révén – elpusztíthatatlan és örökéletű lenne. Megrészegedve zseniális ötletétől, no meg a piától meg a kábítószertől, betámolygott a kunyhóba, talált még egy kis gint, lehajtotta, aztán az autójához csámpázott, hogy tegyen egy kört. A kocsit a szigeten bérelték, pedig alig volt rajta pár kilométernyi út. De egy nagy művésznek autó dukál, gondolta, méghozzá terepjáró, mert Blinky imádta az autókat, a vezetést, a sebességet. Bemászott a járgányba, s miközben begyújtotta a motort, abban bízott, hogy vezetés közben majd kitisztul egy kicsit a feje, és alaposabban átgondolhatja az imént született ötletét. Mezítláb, rövidgatyában vezetett, s élvezte, amint a hajába bel-belekap a szél. Amikor a

part közelébe ért mélyen beszívta a tenger sós szagát, gázt adott, s kurjongatva élvezte, amint a kocsi ide-oda csúszkál az ócska úton. Egy éles kanyarban azonban kisodródott, megpróbálta visszakormányozni az autót a csapásra, de nem sikerült, és egy fának csapódott. A következő pillanatban ott hevert az autó mellett hanyatt, a kék eget nézte, és arra gondolt, hogy most meg fog halni. Ezért aztán rémülten becsukta a szemét, így már nem láthatta a teste körül növekvő vértócsát, s a partról felé rohanó embereket.

Az újságok a következő napokban arról tájékoztatták a német olvasókat, hogy Blinky Palermo festőművész, Joseph Beuys tanítványa rejtélyes körülmények között autóbalesetben életét veszítette. A rejtély ezzel kapcsolatban az volt, hogy nem lehetett pontosan kideríteni, mi okozta a halálát: kábítószer, a balesetben szerzett sérülések, vagy hogy megállt a szíve. Későbbi újságcikkek Palermot a képzőművészet James Deanjeként emlegették. Halála után egyre több kiállítást rendeztek a műveiből, s népszerűsége azóta is egyre nő. Így például egy cím nélküli képéért – amin egy világos- és egy sötétkék szövetdarabot varrt össze –, egy ismeretlen gyűjtő nemrégiben 1,7 millió dollárt fizetett